

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

СУЧАСНА ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА

Частина II

**Дніпро
2023**

УДК 81'1(477)

ББК 81'2 УКР

С 91

*Ухвалено до друку Науково-методичною радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»
(протокол № 4 від 21 грудня 2023 р.)*

*Ухвалено до друку Вченою радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»
(протокол № 4 від 28.02.2023 р.)*

Сучасна прикладна лінгвістика. Збірник наукових праць. Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2023. Ч. II. 255 с.

(в авторській редакції)

У збірник увійшли наукові дослідження, які були оприлюднені на міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні погляди на прикладну лінгвістику» (09 листопада 2023 року). Тематика статей охоплює актуальні питання щодо розвитку та становлення прикладної лінгвістики.

Матеріали наукових досліджень можуть бути використані у практичній діяльності фахівців вказаних напрямів діяльності та у навчальному і виховному процесах закладів освіти.

ISBN 978-966-981-879-9

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Лежнёва Тетяна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент, проректор Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Крашеніннікова Тетяна Валеріївна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Дудник Олена Володимирівна – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Холод Ірина Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Хмель-Дунай Галина Миколаївна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Негодченко Ольга Петрівна – старший викладач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Мірошник Андрій Дмитрович – провідний фахівець відділу організації наукової роботи, міжнародних зв'язків та академічної мобільності Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

© ВНПЗ «ДГУ», 2023

© Автори, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
------------------------	----------

Алексєєв Артур. Взаємодія знань корпусної лінгвістики та інформаційних технологій у навчальному процесі	6
Андрішко Олег. Матеріали до словника міжмовних омонімів: українська мова й ізоляти / некласифіковані мови Африки	15
Варакута Марина. Мистецтво говоріння і слухання: ключі до ефективного спілкування.....	25
Василенко Наталія. Літературний портрет Катеринослава. Іван Манжура (1851-1893) – український поет-казкар, вчений-фольклорист. Концептуальні роздуми та музейні інтерпретації	34
Глущенко Ганна. Практичний досвід перекладу літератури за допомогою нейромережі: переваги та виклики	43
Дудник Олена. Політика українізації напр. ХХ – на поч. ХХІ ст	53
Квітінська Ліана. Короткий екскурс у історію етносеміотики, питання та перспективи розвитку етносеміотики як науки	61
Корсунська Вікторія. Kommunikative Kompetenz als Element der interkulturellen Kommunikation und der beruflichen Interaktion eines Individuums in der gegenwärtigen Stufe der gesellschaftlichen Entwicklung	73
Крашеніннікова Тетяна. Роль мов у сприйнятті народів як націй	87
Лимар Андрій. Державна політика формування гуманітарної складової професійної ідентичності особистості студента.....	93
Natsiuk Maryana. Osidak Viktoriia. Applying multilingualism in foreign language teaching	103
Негодченко Ольга. Відображення етнокультури у творах Миколи Пимоненка.....	113
Нежива Ольга. Предметно-мовне інтегроване навчання іноземних мов у закладах вищої освіти.....	124
Поповський Анатолій. Дбаймо про культуру мови – державотворчого коду нації	132
Rakutienė Silvija, Butrimė Edit. Development of personal competences at a specialized university – a changing paradigm of traditional education	140
Руколянська Наталія. Терміни на позначення абстрактних понять у субмові кримінального процесуального права.....	151
Сергієнко Наталія. Мовні аспекти юридичної термінології у сучасному законодавстві.....	159
Сковронська Ірина. Сучасні виклики та чинники збереження національної ідентичності українців	167
Sukhoviyi Vitalii. In the beginning was the word? Language and national consciousness. Ukrainian case	175
Хмель-Дунай Галина. До питання збереження автентичності в етнокультурному просторі.....	208

Холод Ірина. Особливості використання методології CLIL у викладанні англійської мови професійного спрямування	219
Шапошнікова Анастасія. Концепт «Паляниця» в етнографічних і фольклорних матеріалах, надрукованих наприкінці XIX – на початку XX ст.....	227
Шостак Оксана. Лінгвістичні інструменти для створення психологічної адаптації.....	236
Юрченко Анна. Музейне заняття «Як козаки у розвідку ходили»: захід на стику історії, археології та патріотичного виховання.....	244
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	253

ВЗАЄМОДІЯ ЗНАНЬ КОРПУСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Артур АЛЕКСЄЄВ

викладач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

У статті розглянуто поєднання знань корпусної лінгвістики та інформаційних технологій у навчальному процесі з метою покращання якості освіти та підвищення мотивації до навчання. Узагальнено досвід щодо розуміння розвитку корпусної лінгвістики науковців України та світу в історичному розрізі. Проаналізовано Британський Національний Корпус, який задав новий стандарт для представницьких корпусів. Зосереджено увагу на корпусних ознаках українських розробників та описано взаємодію галузей лінгвістики й інформаційних технологій.

Ключові слова: корпусна лінгвістика, інформаційні технології, корпус текстів, корпусно-орієнтовані інформаційні технології.

The article deals with the combination of knowledge of corpus linguistics and information technologies in the educational process in order to improve the quality of education and increase motivation to learn. The experience of understanding the development of corpus linguistics by Ukrainian and international scholars in the historical context. The British National Corpus, which set a new standard for representative corpora, is analysed. The attention is focused on the corpus features of Ukrainian developers and the interaction between the fields of linguistics and information technology is described.

Keywords: corpus linguistics, information technology, corpus of texts, corpus- oriented information technology.

Комп'ютерні технології, прийшовши в лінгвістику, запропонували свої технічні можливості для опрацювання, збереження і відбору мовного матеріалу. Це дало поштовх до зародження та розвитку нової галуззі мовознавчих досліджень: корпусної лінгвістики. Базуючись на використанні величезних масивів емпіричного матеріалу та залученні комп'ютерних технологій для отримання об'єктивних висновків про функціонування мовних одиниць, лінгвістичні корпуси швидко перетворилися на неоціненний лінгвістичний ресурс. Отримані в результаті корпусного аналізу дані сприяють формулюванню якісно нових висновків про мову та окреслюють такі напрями лінгвістичних досліджень, які до появи корпусів не привертали уваги дослідників [2].

За спостереженнями В.В. Жуковської, одним із пріоритетних напрямків сучасних прикладних лінгвістичних досліджень є корпусна лінгвістика.

Корпусні студії зосереджуються на аналізі природної мови в умовах реального функціонування з використанням комп'ютерних технологій на основі великих за обсягом, ретельно відібраних та впорядкованих текстових корпусів. Базуючись головним чином на емпіричному підході до аналізу лінгвального матеріалу, корпусні дослідження дозволяють абстрагуватися від суб'єктивності дослідника й наблизитися до об'єктивного вивчення мови. Певною мірою корпусні студії змінюють пріоритети сучасних лінгвістичних досліджень і демонструють виразну переорієнтацію об'єкта дослідження з «системи» на «узус», з «мови» на «мовлення».

Пройшовши складний шлях від практично повного неприйняття в 60-70-ті роки XX століття до магістрального напрямку науки про мову XXI століття, корпусна лінгвістика по праву визнається самостійною галуззю прикладного мовознавства з власним предметом, об'єктом і метою дослідження, термінологічним апаратом, теоретичним і практичним підґрунтям, власними дослідними прийомами.

Професор В. О. Плуґян переконаний, що корпусна лінгвістика – це не просто наука про те, як створювати корпуси і як ними користуватися, а певна ідеологія, основні тенденції якої зародилися ще в класичній філології XIX століття, але значно інтенсифікувалися в останні десятиліття. Корпусна лінгвістика пропонує новий погляд на мову, яка, на думку вченого, і сама є корпусом.

Традиційно вважається, що активне становлення корпусної лінгвістики тісно пов'язане з розвитком комп'ютерних технологій та почалося в 60-х роках XX століття. Утім, слід зауважити, що масштабні емпіричні дослідження мови здійснювалися й у більш ранні періоди розвитку мовознавчої науки, адже будь-яка лінгвістична розвідка так чи інакше базується на аналізі мовного матеріалу. У традиційному мовознавстві збору матеріалу завжди приділялося багато уваги.

Переважаюча кількість досліджень у царині сучасної корпусної лінгвістики розпочиналася на матеріалі англійської мови. Як зазначає С.А. Шаров, причиною цього був не скільки активний розвиток комп'ютерних технологій у США, стільки інтелектуальний клімат у Британській лінгвістиці в 60-80 роки ХХ століття. У США період формування засад корпусної лінгвістики (60-ті роки ХХ ст.) був ознаменований розквітом трансформаційної генеративної граматики (ТГГ). Корпусні студії були неохоче сприйняті в тогочасній науковій спільноті та зазнали суттєвої критики від засновника генеративізму Н. Хомського. Дослідник назвав корпусний спосіб накопичення мовних даних неадекватним і хибним для опису породжувальної здатності природної мови, оскільки інтуїція мовця є достатнім джерелом мовного матеріалу. Інші представники ТГГ також без зацікавлення поставилися до можливості вивчати дані про реальне функціонування мови, і, як наслідок, провідні лінгвістичні теоретики того часу практично не підтримували й не проявляли зацікавленості до нових корпусів. У 1960-80-х роках корпусну лінгвістику було витіснено на периферію лінгвістичної дослідної парадигми США.

На відміну від США, у британській лінгвістиці були сильними емпіричні тенденції, які передбачали використання реальних прикладів для перевірки лінгвістичних гіпотез (у першу чергу, дослідження Джона Фьорса та його учнів Грегори, Синклера, Хелідея та ін.). Це й призвело до створення багатьох корпусів та розробці корпусних досліджень на матеріалі англійської мови.

Ідея створення корпусу (уже в сучасному його розумінні) зародилася в 60-х роках ХХ століття під значним впливом здійснених масштабних емпіричних досліджень, про які ми вже зазначали. До кінця 1960-х існувало декілька невеликих корпусів, укладених на різних принципах.

Уперше великий корпус текстів на машинному носії було укладено у 1963 р. в Браунівському університеті (США). Його автори У. Френсис і

Г. Кучера створили цей корпус для дослідження лінгвістичних особливостей американського варіанта англійської мови. Він містив 500 текстових уривків обсягом по 2 000 слововживань загальним обсягом біля 1 млн. слів. Тексти були відібрані із п'ятнадцяти найбільш масових жанрів англійської друкованої прози США, опублікованих в 1961 році. Корпус супроводжувався значною кількістю матеріалів його первинної статистичної обробки – частотний і алфавітно-частотний словник, різноманітні статистичні розподіли. Зважаючи на ясність і чіткість критеріїв відбору, Браунівський корпус швидко перетворився в популярний об'єкт дослідження й навіть у певний стандарт для створення інших аналогічних корпусів.

Услід за Браунівським корпусом з'явився британський аналог Браунівського корпусу – Ланкастерсько-Осло-Бергенський корпус (Lancaster-Oslo-Bergen). Його укладачі притримувались основних принципів укладання Браунівського корпусу, але на матеріалі британської масової друкованої продукції 1961 року видання. Анотована версія корпусу з'явилася у 1985 р. Створення Браунівського та Ланкастерського корпусів дало можливість проводити різноаспектні лінгвістичні порівняння двох варіантів англійської мови (американського й британського), на текстах різних жанрів, доступних комп'ютерному обробленню.

70-ті роки 20 століття були періодом уповільнення темпів корпусних досліджень. Крім несприйняття ідей корпусної лінгвістики представниками генеративної граматики, панівного на той час лінгвістичного напрямку, і як наслідок непопулярності корпусних студій серед більшості лінгвістів, не менш вагомою причиною такого стану були обмежені можливості комп'ютерних технологій. Комп'ютери все ще були величезними калькуляторами з малим об'ємом пам'яті, програмне забезпечення теж не відповідало нагальним потребам дослідників. Проте незважаючи на це в корпусній лінгвістиці були досягнуті певні результати. Насамперед, це створення корпусів, що перевищили поріг в 1 млн. слововживань.

Британський Національний Корпус (British National Corpus) задав новий стандарт для представницьких корпусів. Він характеризується обсягом 100 млн. слів, використанням повних текстів, а не вибірок, підкорпусом усного мовлення (10 млн. слів), наявністю частиномовної розмітки та доступом через Інтернет. Для корпусу використовувалася детальна класифікація документів за декількома параметрами: вид мовлення (писемне, усне приватне й усне публічне), для писемного за тематикою, типом видання (книги, періодика, машинописні тексти й т.п.), параметром утворення очікуваної аудиторії (високий, середній чи довільний) та складністю мови (складний, середній, простий). За стандартом, заданим Британським Національним Корпусом, були укладені національні корпуси іспанської, італійської, хорватської, чеської мов.

У 1989 році Банк Англійської мови мав обсяг у 20 млн. слів, а на сьогоднішній день його розмір сягнув 650 млн. слів. Цей корпус зорієнтований відслідковувати зміни в слововживанні (так званий моніторинговий корпус *monitor corpus*) шляхом регулярного поповнення новими текстами та порівняння частотних параметрів, наприклад, таких, як зміна частоти слів та граматичних конструкцій, поява нових слів і т.ін. Цей корпус став основою для словника Collins COBUILD English Dictionary та низки англійських граматик. Ще один вид корпусів представлений Інтернаціональним Корпусом Англійської мови (*International Corpus of English*), який дозволяє порівняти слововживання в різних діалектах англійської мови, не лише в британському й американському, але і в кенійському, новозеландському, сінгапурському.

Здійснюючи огляд сучасного стану корпусної лінгвістики у своїй монографії «Основи національного корпусу української мови», дослідниця О. Демська-Кульчицька зазначає, що цей напрям досить розгалужений і передбачає студії, по-перше, загальної теорії корпусної лінгвістики, над якою працюють Д. Байбер, Дж. Синклер, В. Тойберт; по-друге, кореляції корпусної

лінгвістики та інших лінгвістичних дисциплін; по-третє типології корпусів та методики інтерпретації корпусних даних; по-четверте, розроблення загальних засад створення природним мов тощо (праці Б. Алтенберга, М. Баньки, У. Френсиса, Г. Кеннеді, Г. Ліча, А. Баранова, М. Михайлова, Р. Рикова, Л. Ричкової, С. Шарова та ін.).

Корпусні дослідження в Україні ще, на жаль, не набули широкої популярності й перебувають на початковому етапі свого становлення. На разі ведеться робота по створенню загальномовних корпусів української мови, що проводиться двома незалежними установами: Національний корпус української мови – в Інституті української мови НАНУ та Український національний лінгвістичний корпус – в Українському мовно-інформаційному фонді НАНУ.

Над проблемами створення та використання корпусів інтенсивно працюють наукові колективи лабораторій комп'ютерної лінгвістики Київського національного лінгвістичного університету та Національного університету «Острозька академія».

Обов'язковими корпусними ознаками, згідно з твердженням О. Демської-Кульчицької, є: **відібраність**, яка ставить вимогу відбору фактичного матеріалу; **репрезентативність**, яка полягає в здатності корпусу відображати всі властивості предметної галузі; **збалансованість**, що полягає у введенні до корпусу пропорційної кількості текстових ресурсів; **машиночитаність** є визначальною ознакою до сучасного електронного текстового корпусу природної мови; **стандартність** забезпечує узаконене, однозначне, мовнонезалежне оброблення даних довільної природної мови.

Важливим у корпусній лінгвістиці залишається питання створення засобів автоматичного (чи, принаймні, автоматизованого) анотування текстів за різними критеріями – морфологічними, орфоепічними, семантичними, синтаксичними тощо. Автори монографії «Корпусна лінгвістика» говорять про такі критерії застосування стандарту: 1) достатність – набір структурних

елементів повинен бути достатньо широким, щоб забезпечити хоча б більшість вимог. Водночас бажано, щоб схема розмітки не містила надлишкову інформацію; 2) несуперечливість – схема розмітки має бути сформована на базі несуперечливих правил, які б дозволяли однозначно визначити, які об'єкти належать до тегів, які – до атрибутів, що є вмістом тега тощо; 3) відтворюваність – схема кодування повинна ґрунтуватися на чітко визначених правилах, що дає можливість відтворення вихідного тексту за допомогою простих алгоритмів; 4) коректність – за допомогою спеціального програмного забезпечення відбувається перевірка відповідності міток у документах їх структурним специфікаціям; 5) можливість збору даних – збір даних включає безпосереднє накопичення даних (за допомогою ручного вводу або з використанням автоматичного розпізнання тексту) та проведенням кодування даних; 6) технологічність – урахування потреб, пов'язаних з автоматичною обробкою текстів (вибір тексту згідно зі встановленими критеріями, використання спеціальних механізмів, типу міжтекстових показчиків, поєднання текстів або інших елементів корпусу) тощо; 7) можливість масштабування – важливо, щоб будь-яка створена схема мала можливість поповнюватися; 8) компактність – проведення розмітки може істотно вплинути на розмір файлу, від чого залежить швидкість обробки даних текстів. Серед можливих методів досягнення компактності називають: мінімізацію тегу, наприклад, пропущення або скорочення кінцевого тегу; застосування специфічних кінцевих тегів елементів або відмова від останніх; використання XML схеми розмітки тощо; 9) зрозумілість – коли виникає потреба у безпосередній роботі користувача з текстом без використання спеціального програмного супроводу, прозорість розмітки є досить важливою.

З погляду типологічно-аплікативних характеристик авторський корпус можемо розглядати як: **ілюстративний** – створюватиметься після визначення й детального вивчення ідіолекту письменника;

повнотекстовий – збудований із цілих текстів творів автора; статичний: не передбачає перманентного поповнення множини корпусних текстів; **синхронний** – охоплює рівень сучасної української мови; **мови автора** – тільки тексти одного письменника входять до складу корпусу; **мономовний** – усі тексти є результатом мовної діяльності носія- кодифікатора сучасної української мови; **писемний** – корпус становить зібрання писемних текстів; **концептно анотований** – текстові дані предметної галузі розмічені до рівня фраземи з частковим граматичним маркуванням іменникових репрезентантів.

Взаємодія знань корпусної лінгвістики та інформаційних технологій може мати значний вплив на навчальний процес. Корпусна лінгвістика вивчає лінгвістичні явища за допомогою великих наборів текстових даних – корпусів. Інформаційні технології надають засоби для збору, оброблення, аналізу та візуалізації цих даних.

У поєднанні цих двох галузей можна отримати численні переваги:

1. Покращання якості навчання:

Збір та аналіз даних із корпусів може допомогти визначити типові помилки здобувачів вищої освіти і сформулювати цілісні правила у правописі, граматиці та стилістиці. Це дозволить розробити ефективні методи навчання, які будуть враховувати конкретні потреби студентів.

2. Підвищення мотивації до навчання:

Використання корпусів і інформаційних технологій може зробити навчання більш цікавим та практичним. Наприклад, студенти можуть досліджувати реальні тексти з корпусу і порівнювати їх зі своїми власними текстами. Це може стимулювати їх до поліпшення своїх лінгвістичних навичок та мотивувати до подальшого вивчення мови.

3. Використання реальних прикладів:

Корпуси містять велику кількість реальних текстів, що використовуються носіями мови. Вони можуть бути використані як приклади

для навчання, надання прикладів різних лінгвістичних явищ, а також як основа для створення вправ та завдань.

4. Розвиток корпусної компетенції:

Вивчення корпусної лінгвістики та інформаційних технологій дозволить учням розвивати навички роботи з корпусом. Вони зможуть вчитися знаходити та аналізувати лінгвістичну інформацію у великих обсягах текстів. Це дозволить їм бути більш самостійними та ефективними у вивченні мови.

5. Створення нових інструментів навчання:

Корпусно-орієнтовані інформаційні технології дозволяють розробляти нові інструменти для навчання мови. Наприклад, створення електронних підручників із корпусною підтримкою, де студенти можуть знайти велику кількість прикладів вживання лексичних одиниць, граматичних структур та інших лінгвістичних явищ.

Незважаючи на революційні можливості корпусної лінгвістики, вона є лише частиною численного методологічного інструментарію сучасної лінгвістики. Навіть великі за обсягом корпуси не в змозі відобразити все можливе в мові, а натомість і незначні за обсягом корпуси можуть надати інформацію, яку нереально було б отримати не звертаючись до корпусного дослідження.

Отже, взаємодія знань корпусної лінгвістики та інформаційних технологій може значно поліпшити навчальний процес і навчання мови в цілому. Вона допоможе студентам розвивати мовні навички та мотивацію до вивчення мови шляхом використання реальних текстів та сучасних інструментів.

Список використаної літератури

1. Демська-Кульчицька О. Основи національного корпусу української мови: монографія. Київ: Наукове видання Ін-ту укр. мови НАН України, 2005. 218с.
2. Жуковська В. В. Вступ до корпусної лінгвістики: навчальний посібник / В. В. Жуковська Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 142 с.

3. Корпусна лінгвістика / [Широков В.А., Бугаков О.В., Грязнухіна Т.О. та ін.] Київ: Довіра, 2005. 471 с.
4. Селіванова О.О. Корпусна лінгвістика // Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. С. 667-669.

МАТЕРІАЛИ ДО СЛОВНИКА МІЖМОВНИХ ОМОНІМІВ: УКРАЇНСЬКА МОВА Й ІЗОЛЯТИ / НЕКЛАСИФІКОВАНІ МОВИ АФРИКИ

Олег АНДРІШКО

*викладач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних
дисциплін ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»*

У цьому дослідженні порівнюється українська мова – одна з найпоширеніших європейських мов з ізольованими та некласифікованими мовами Африки: бангіме, лаал, сандаве, шабо – з метою привернення уваги до мов, які перебувають під загрозою зникнення, а також до мов, чий словниковий склад і зв'язки з іншими мовами малодосліджений (насамперед це стосується некласифікованих мов). В окремих випадках виявлено цікаві лексичні збіги (очевидно, вони є саме збігами, а не спричинені мовними контактами). Дані, наведені у дослідженні, можуть стати матеріалом для подальшого вивчення і створення більшого за обсягом словника міжмовних омонімів (можливо, з охопленням ізолятів не лише Африки, а й інших континентів).

Ключові слова: Українська мова, бангіме, лаал, сандаве, шабо мовний ізолят, некласифікована мова, міжмовні омоніми, словник.

This study compares the Ukrainian language (the author's native language) – one of the most common European languages (belonging to the Slavic group) with isolated and unclassified African languages: Bangime, Laal, Sandawe, Shabo – with the aim of drawing attention to languages, which are under threat of extinction, as well as to languages whose vocabulary and connections with other languages have been little studied (primarily this applies to unclassified languages). In some cases, interesting lexical coincidences were found (obviously, they are precisely coincidences, and not caused by language contacts). The data presented in the study can become material for further study and the creation of a larger dictionary of cross-language homonyms (perhaps including isolates not only from Africa, but also from other continents).

Keywords: the Ukrainian language, Bangime, Laal, Sandawe, Shabo, language isolate, unclassified language, cross-language homonyms.

Безперечним є факт, що всі мови світу можуть бути об'єднані у споріднені сім'ї. Однак існує невелика кількість мов, які можна вважати ізольованими, тобто такими, що не мають «родичів». А ще мовознавці виділяють некласифіковані мови, статус яких є суперечливим через недостатню кількість даних або з інших причин.

